

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsak petek
v Kranju.

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravništvo «Korošca» v Celovcu. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno petletno vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke
stanejo 10 vin.

Štev. 34.

Celovcu, v petek, dne 10. septembra 1908.

Leto I.

Pomen Primoža Trubarja za slovenski narod.

Kdo da je bil Primož Trubar, to je znano gotovo tudi Slovencem na Koroškem!

Rodil se je leta 1508 na Račici, v dolenski vasi na Kranjskem. V svojih mladeniških letih je doživel kmečke punte in gotovo se je že takrat v njegovi duši rodila zavest in volja, pomagati ubogemu slovenskemu ljudstvu, katero so ob priliki kmečkih puntov grofje vnovič pripravili s krvavim klanjem ob vse pravice.

Ker je bil nadarjen, ga je poslal njegov oče v šolo na Reko, kjer se je učil laščine in hrvaščine. Potem je študiral v Solnogradu in na Dunaju; pri tem pa si je služil svoj kruh s petjem po cerkvah. V svojo domovino se je vrnil ravno tedaj, ko so Turki kar štirikrat prihrumeli v naše dežele. V domovini se je seznanil s tržaškim škofom Bonomom, kateri je preskrbel Trubarju neko kaplanijo pri Celju, posvetivši ga prej za katoliškega duhovnika. Ko je prišel v Žalec, so začele nekatere slaboglasne ženščine pripovedovati, da so se jim prikazali Devica Marija in sv. Rok in drugi svetniki in so zahtevali razne darove za cerkve. Takrat je Trubar najprej nastopil proti praznovrstvu in je pridige v tem smislu pozneje nadaljeval tudi v Ljubljani. Sčasoma, okoli leta 1530 pa je prevzel nekatere protestantske nauke in stopil v vrsto protestantskih pridigarjev. Kot tak je bil potem preganjan iz Kranjske, šel na Nemško, odtod zopet prišel na Kranjsko in konečno umrl na Nemškem.

Tudi od katoliške strani se priznava, da je poučeval Trubar v svojih lepih pridigah ljudi razven v naukih, ki so proti katoliški cerkvi, v dobrem smislu in da jih je pri svojih jako dobro obiskanih pridigah napeljeval k dobremu, prid-

nemu življenju. Toda v tem oziru ni zapustil za seboj posebnih sledov. Kar je bilo protestantov med Slovenci, so skoraj vsi zopet postali katoliki in verski boji iz tistih časov so ponehali.

Trubarjevo ime pa je ostalo zaradi tega, ker nam je dal književni jezik, ker je eden prvih začel pisati knjige v slovenskem jeziku. On je bil eden prvih, ki je dejansko hotel postaviti slovenski narod na lastne noge in ga učil čitati in moliti v njemu umljivem slovenskem jeziku. Če je to storil samo zaradi tega, da razširja novo vero, ali da biča praznovrstvo, ali pa če je to storil iz gole ljubezni do svojega naroda, tega nam ni treba presojati! Ob štiristoletnici njegovega rojstva nam zadostuje okolnost, da je res začel izdajati v lepi slovenščini pisane knjige in da je pripravil slovenski narod do tega, da je začel čitati in se vzbujevati. To zasluga ima Primož Trubar in ta zasluga je za slovenski narod velikanske važnosti! Kajti narod, ki ni v stanu učiti se iz knjig in življenja, ne more napredovati. S tem, da je dal Primož Trubar slovenskemu narodu v slovenščini tiskane knjige, s tem mu je postal dobitnik in zaradi tega mu mora ohraniti vsak dober Slovenec hvaležni spomin!

Pašne in druge pravice v novejšem času.

Dalje.

Kmetom bi potemtakem sploh ne preostalo drugega, kakor da sploh prenehajo z izvrševanjem pašnih pravic. To pa bi seveda pomenjalo zanje toliko, kakor izgubo teh pravic, katerim bi se s tem sami prostovoljno odrekli.

To pa bi bilo zanje kakor za živinorejo v Rožni dolini sploh usodepolno.

Zato so nastopili konečno vendarle edino pravo pot pritožbe na okrajno glavarstvo, katero

so pozvali, da jim priskoči v skrajni sili na pomoč, da jim izpregleda kazni ter jim pomaga deloma do starih paš okoli Golice deloma do novih, namesto starih, izgubljenih. „Ako noče politična oblast, da začne pri nas živinoreja resno hirati, naj nam pomaga do planinskih paš, da bomo mogli v dolini pridelano mrvo shraniti za krmiljenje živine po zimi,“ tako se glasi v pritožbi, „sicer more nastati pri nas gospodarska katastrofa; pred to katastrofo nas obvarovati, pa je dolžnost okrajnega glavarstva!“

Kaj in kako se je doseglo s to pritožbo, bomo povedali v prihodnjem poglavju. Tu razodenemo takoj, da je trajalo ravno eno leto, da je politična oblast odredila lokalni ogleđ, da se sama prepriča, koliko je resnice na navedbah v pritožbi.

Tu pa naj navedemo v pojasnilo cele zadeve, kako stališče je zavzela proti tej pritožbi graščina in kaj je odgovorila na to pritožbo, ki ji ni bila prijetna. Kajti razlogi, ki so jih navajali kmetje, so tehtni, čut pravice je bil na njihovi strani, čeprav ne tako postava. V pritožbi se je zahtevalo, da se naj odkaže kmetom kot za tekem let izgubljene paše en del poseka, torej nekaj gozdnega sveta; gozd pa je graščaku najdražji zaklad in poleg tega ga varuje tudi gozdna postava.

In na to gozdno postavo se je graščina v svojem odgovoru na pritožbo Dolgoveščanov in Št. Jakobčanov tudi takoj sklicevala in se je poprijela kot rešilne bilke. Sklicuje se posebno na § 10. gozdne postave ter odločno zanikuje, da bi se bili gozdovi tekem let razširili.

Graščina povdarja v svojem odgovoru, da je pritožba tudi z agrarno političnega stališča neupravičena. Agrarni politiki priznavajo, da je sekanje gozdov visoko gori v planinah v svrhu po-

PODLISTEK.

Križem po Koroški.

Spisal Ferdo Plešič.

II. Žalik žene na Škocijanu.

Do škocijanske skale in do cerkvice na nji prideš lahko od več strani. Najbolj udobna je pot iz Malošč, sicer je pa mična tudi ona, ki pelje skozi Žagoriče, mirne gorske vasice, ker se ti ponudi, kakor hitro izstopiš izpod košatih vaških dreves na plano polje, kaj krasen pogled na ves temnosivi, z belkastimi lisami prepreženi skalnati sklop. Seveda je potem nastop do cerkvice težavnejši, in sploh stezo težko najdeš, če ti jo kdo ne pokaže. Iz Malošč pa, kakor rečeno, vodi lepa pot do cerkvice. Drugačen pa je odtod pogled na skalo. Od te strani ne prepada tako strmo v dolino in je tudi večidel poraščena z igličastim drevjem.

Sicer pa lahko prilazemo tja gori tudi od druge strani, a tu se moramo že bolj zanašati na podatke domačih ljudi, ki ti sicer z njimi radi postrežejo. Ipak se moraš seznaniti najprej s pristnimi koroškimi izrazi kakor: gorta (gor tja), gorsa (sem gor), tore (gori), in: dovta (tja dol),

dovsa (sem dol), dovse (doli), pak: tantr (tja noter), tantre (notri), santr (sem noter), ali še: vunta (vun tja), vnasa (sem vun), tov'ne (zunaj) in drugimi, s katerimi ti naš narod kaj natančno opiše, kod imaš hoditi, ali kje stoji kaj. N. pr.:

„Tovne je svana,
pojđ santr k m'ne . . .“ (Narodna.)

„Rožan so pršl,
ta tovne stojo,
so Bekštajnarji tantre,
se tanter bojo.“ (Narodna.)

Ali mi poznamo pot iz Malošč in brezskrbno jo mahamo proti cerkvi. Ne dolgo, in že pregledamo vso skalo. Tedaj tudi opazimo, da je skala na skrajni desni strani precepljena po ozki, a globoki špranji. Odcepljeni del je povsem gol ter štrli kockastemu stolpu podoben ponosno v polje ven. In če pogledamo to od skalnatega sklopa odcepljeno skalo natančneje, opazimo v njej v gotovi višini zelo redovito razvrščene skoro štirioglate jame, ki naredo na nas vtis orjaških oken. In če se še dalje zamakneš v to skalo, zdelo se ti bo, da gledaš zaklet grad. Sedaj boš tudi razumel ljudsko dušo, ki je splela krog te skale, v ljudski govoricu Prasvale zvane, venec lepih pripovedk, žal že večinoma pozabljenih v novejšem zarodu.

Ta skala je bil v prejšnjih časih grad lepih žen, Žalik žene imenovanih. Žalik žene so bile dobrotvorne in s skrbnim očesom so opazovale miroljubno kmetijsko ljudstvo v dolini pod gradom. Vnele za njihov blagor, dale so kmetom razne nasvete, in kdor jih je poslušal, bilo mu je dobro.

Tako je nekdanj sadil kmet iz Malošč, menda iz Miklavčičeve hiše, na svojem polju pod gradom Žalik žen bob. Kar začuje iz višine mil glas:

„Tak ne sej še bob!“

Kmeta je to svarilo tako pretreslo, da je takoj opustil svoje delo. Čez nekaj dni pa je čul iz grada povelje:

„Kmet, sej, sej!“

In vsadil je bob, ki mu je takrat čudovito obrodil. A niso stale kmetom samo z nasveti ob strani. V hudih časih in težkih dneh so mu tudi dejansko pomagale. Bila je slaba letina, draginja in lakota v deželi, in hudo je bilo za kmeta. Tedaj so Žalik žene metale žito in druga živila iz oken svojega ponosnega gradu v dolino.

A bile so Žalik žene tako dobre, da so hotele koristiti celo po svoji smrti svojim ljubljencem. Umirala je Žalik žena in tedaj je položila svojo belo roko v zarjavelo žuljavo kmetisko pest. In kmet ji je moral obljubiti, da jo bo

večanja pašnikov skrajno škodljivo, ker pašniki potrebujejo ob svojih robovih gozdnega pasu, da jih varuje pred zasutjem in viharji. Pašniki, ki v svojem gornjem koncu v planinah nimajo gozda, postanejo v kratki dobi kraševiti, nerodovitni. Na tak način je baje tudi pod Golico zginito precej pašnikov, ker se je v najvišjem delu neusmiljeno sekalo in na posekanem delu paslo; gozd je segal še pred kratkim skoro prav pod Golico in še zdaj se menda lahko vidi, kako visoko gori je segala meja gozdne vegetacije. Velik del prejšnjih pašnikov je postal Kras (Karst) in kot tak neproduktiven.

Ugovor graščine je na prvi pogled gotovo vsega upoštevanja vreden, tudi je trditev, ki se vpira na stališče agrarnih politikov, čisto opravičena. Res je namreč, da potrebujejo planinski pašniki gozdnega pasu, da ga varujejo pred pokraševanjem in da sekanje gozdov zlasti na gornjem koncu pašnikov škoduje.

Toda usojamo si postaviti vprašanje: Kdo pa je sekal v gornjem koncu pašnikov prav pod Golico in s tem povzročil, da se je toliko pašnega sveta pokrašilo? Ali mar kmetje?

Gotovo pa tudi ne nasprotuje agrarno-političnim načelom, ako se sredi gozdov napravi in razširi pašni svet, ako se odkaže in izpremeni v pašo poseka, ki je obdana na vseh straneh od visokega gozda in torej dobro zavarovana proti vremenskim neugodam in zlasti pred plazovi in zasutjem!

Ugovor je tedaj jako zvito sestavljen — odet s plaščem agrarne politike in oprt na strogo, kmetom dostikrat sovražno gozdno postavo!

Toda agrarno-politično stališče prav čisto nič ni kmetom nasprotno. O gospoda, mi radi z obema rokama podpišemo kot zastopniki kmetov koristi in njihovih pravic vse, kar navajate, opirajoč se na agrarno politiko. Z agrarno političnega stališča smo popolnoma edini z vami, na tem stališču se bomo kaj hitro lahko sporazumeli glede planinskih paš, samo dobre volje je treba — predvsem pa na vaši strani! Seveda, z gozdno postavo v roki, za katero takoj

pokopal pod vinsko trto. Umrila je blaga žena, a ljudje ji niso izpolnili obljube; pokopali so jo pod bezgov grm. In glej, bezgov grm je to leto rodil obilen sad in ga še rodi leto za letom, medtem ko vinska trta tod okoli ne rodi.

Izumrle so in ni jih več lepих žen v ponosnem skalnatem gradu. Votlo gledajo orjaška okna v dolino in težek mir je legel na sveta tla ljudske domišljije. Hudi so današnji časi, hudi posebno za slovenskega kmeta, a dobrih Žalik žen ni več. —

Teško se loči oko od čarobne skale, a naša pot je dalja, in solnce sije in z nami gre mladost. Naprej tedaj!

Že smo na travnati planjavi. Tu so v prejšnjih letih igrali Kristovo trpljenje. Že gremo mimo malih kapelic, križevega pota in sedaj smo pri par raztresenih kočah. Najvišja je mežnarija. Tja moramo, da nam izroči cerkovnik star, skrivljen ključ škocijanske cerkvice. Prijazen mož ti rad postreže ž njim, ne zahteva nič, a mala odškodnina naj mu bo za razgovor, v kateri smo ga vpleli. Če ti drago, ti pokaže njegov dečko tudi stezo do Prasval. Pot se izplača.

Zdaj pa jo krenimo po v skalo vsekani, vijugasti poti do cerkvice. Že smo gori.

Cerkvica je stara, zidana v gotiškem slogu na razvalinah rimskega taborišča, kakor pravi ljudska govorica in kakor bi se morda dalo sklepati iz dveh v nvanjo stran vzdanih kamenov, ki kažeta v relijevu rimskega meščana in rimsko meščanko. Stolp je zidan na osem oglov. V stolp pa je vzdana plošča, ki nekako pravi, da je nek Salomon Zeydler Lusatius l. 1586 ukazal dozidati cerkev.

V predvoru stoje trije kipi Kocijana, Kencija in Kocjanile.

Zaškripal je ključ v vratih in zapihal nam je hlad v lica. V cerkvi smo. Prvo, kar nam

zgrabite, kadar se gre proti kmetu, ne bomo prišli daleč! No, hvala bogu, da je sprejeta nova postava v varstvo naših planin in zdaj bo spozumljenje radi pašnikov in gozdov med graščaki, lastniki gozdov in kmeti-upravičenci lažje tudi v okviru postave! Nadaljevanje sledi.

Dopisi.

Borovlje. (Bojkotiranje piva.) Delavci v spodnji Rožni dolini se še vedno vzdržujejo piva in tudi kmetje ga ne marajo. Prav tako! Skrajni čas je, da ljudje uvidijo, da je taka čorba predraga in naj stane liter piva še manj kakor prej. Navadno je pri nas pivo mlado, tako da človek lahko dobi različne bolezni in zato naj še plača in polni malhe pivovarnarjev, ki ne vedo kam z denarjem. Zdaj seveda jamrajo, ko se bojijo, da ne bo več toliko tavžentov vsako leto prišlo v „haržate“. Zdaj je tudi marsikateri bolj prijazen, kakor prej, ko delavca in kmeta še pogledal ni. Zdaj pa nam nič ni za tako prijaznost! Capito? Letos je sadja dovolj, torej bo tudi mošta kaj in ta je gotovo zdravejši in boljši. Tudi grozdja je dovolj, zato bo tudi vino dobro. Najboljše pa je, da se vsakega alkohola izognemo! Najprej pa — proč s pivom!

Iz celovške okolice. Izletnik nagovori blizu Radiš kmetsko dekle, ki nese poln jerbas češpelj: „Dober dan, dečva“. Odgovor: „Gutentok“. „Ali mi prodaj nekaj češpelj“. Dekle zarudi in sramežljivo odgovori . . . „niks“. Daleč smo prišli. Celo v kraju, kjer je slov. kršč.-soc. društvo, se sramujejo kmetska dekleta svojega maternega jezika, ker so še vedno mnenja, da je vsak človek, katerega ne poznajo — Nemeč! Slov. kršč.-soc. društvo, kje je probuja naroda!

Beljak. (Pogreb † Frana Ellerja.) Umril je v četrtek 20. avgusta v Beljaku g. Fr. Eller. Pokojni je bil eden izmed redkih narodnih nadučiteljev na Koroškem in častni član občine Marja na Zili. Doma je blizu Vojnika na Štajerskem. Ves čas je bil jako naroden in delaven ter pokazal to pri vsaki priliki. Jasno je tudi večkrat obsojal postopanje „Mira“ v zadnjem času. Zato menda tudi nobeden od teh gospodov ni bil pri

vzbudi zanimanje, je lesena, lepo vdelana prižnica iz l. 1614 ter lepi, ža', deloma poškodovani ali celo uničeni afreski, ki predstavljajo sv. tri kralje in njihovo spremstvo v bogati, pestrobodni srednjeveški opravi. Razne druge slike, ki vise po stenah, te bodo manj zanimale, mogoče bolj različni podpisi raznih obiskovalcev, ki se šopirijo, kamorkoli pogledaš. Če te mika, pa se tudi ti vpiši v to „primitivno spominsko knjigo“. „S seboj pa kličem druge vas junake“, da polezemo v stolp. Nič se ne ustrašite, visok ni in stopnice so sicer priproste, a trdne; kmalu smo gori.

Preko štirih lin se nam odpro, štiri prekrasni razgledi, drug različen od drugega. Zdi se ti, da si v panorami. Skozi prvo pogled na Rovte, na temne gozdove in strmo Jepo. Njej nasproti skozi drugo se zamakneš v lepo dolino; tako sočno zeleno, vidiš mične vasice Malošče, Šteben; tam se zablščiči iz goščice Zila reka in tam dalje belo mesto Beljak in gorovje za njim. Hitiš k tretji lini: preko vršiča škocijanske skale zagledaš ponosno čelo orjaškega Dobrača. In zdaj do slednje. To je raj! Pred teboj leži v dolini svetlo zrcalo bačkovega jezera, in sredi njega z visokim jelovjem zaraščeni otok — temna zenica v modrem očesu. V ozadju gora Tabor, njej na desni lepa loška cerkev, in tam na višini razvaline nekdanjega silnega gradu bekštanjskih gospodov. Ta slika . . . Ne, vsaka beseda bi bila žalitev na krasoti prirode. Raje vržem pero v stran, zaprem oči ter jamem sanjati. — Le s težavo sem vas odtrgal od lin. Zdaj pa doli, a pazljivo, prosim! —

Na povratku smo. Solnce tone za Dobračem in lahna megla se dviguje iz doline. Kakor tenek pajčolan se vije okrog zapuščenega gradu Žalik žen. Utihnila je družba, zdi se, kakor da stopa iz svetišča zamaknjena v prijetno božajoče misli. Po strmem rebru vrača se živina domov, Zvonci

pogrebu! Slava njegovemu spominu! Umril je mož — kje tak je še med nami. A mi? Pomnik postavimo mu tak, da slednji skuša biti mu enak!

St. Lipš ob Krki. Drugi razred bodo otvorili začetkom prihodnjega šolskega leta na tukajšnji nemški ljudski šoli. V to svrhu gradijo drugo nadstropje na že obstoječem poslopju. Delo je proračunano na 13.000 K in bo izvršeno na vsak način še tekom tega poletja. Kajpada bo prispeval tudi „Schulverein“ z judeževimi groši, ker je smatral šolski okoliš za nemško posest, navzlic temu, da se nahaja med seljaki najmanj 95 odstotkov rojenih Slovencev.

Slov. Šmihel. (Suša.) Kakor drugod, tako je tudi v naši okolici suša uničila skoro polovico vseh poljskih pridelkov. Največ škode pa je bilo na senošetih. Malone sleherno leto nas tepe kaka šiba: ujma, suša in podjed so navadno vzrok slabi letini. Če pomislimo, da je glavni vir skromnega blagostanja našega oratarja poljedelstvo in živinoreja — drugo je zavisno od prvega — tedaj je pač lahko umeven propad kmetijstva.

Izpod Krištofove gore. (Sadjerodno leto.) Malokatero leto je bilo tako sadjerodno kakor letošnje. Zlasti v naših krajih je toliko sadja, kakor mislim, ne kmalu kje. Bogati sadosnosniki bodo letos edina uteha bednemu stanju marsikojega kmetovalca. Sliva, češplja in jablan že takorekoč jadikujejo pod toliko pezo. Le hruška je ostala skoro brez plodu. Se bomo morali pač z jabolčnikom zadovoljiti!

Jezerko. (Nova cesta.) Z graditvijo nove ceste so vendar pričeli letos tostran Jezerskega sedla in sicer ob vznožju. Od stare ceste se odcepi nova nad ravenjsko cerkvijo ter tvori prvo serpentino tik pod Štularjevo gostilno. Vobče moramo reči, da se dela za časa stavbe primeroma hitro; le škoda, da se graditev vsled bližajoče se zime kmalu zatvori. Delavci so izvečina Tolminci ter so dosti mirnega značaja.

Narodne zadeve.

Vseslovanski časnikarski shod v Ljubljani. Dne 7., 8. in 9. septembra t. l. se je vršil v

done zamolklo in zategli klici malega pastirčka odmevajo tožeče od začaranih Prasval.

Ti klici! Zdi se, da hrepeni ljudska duša po lepих časih poezije, po nežnih nedrih Žalik žen.

Kralj Lobo.

Posneto iz spisa: „Bingo in druge živalske pripovedke“. E. S. Thompson. Dalje.

Ko je zatonilo solnce, se je kazalo, kakor da se bliža naši dolini, kajti njegov glas je bil vedno razločnejši. Ni bil to dolgi, glasni, zapovedovalni klic vladarja, ampak nategnjen, tožajoči glas poln globoke žalosti: „Blanca, Blanca!“ Lobo ni bil več daleč od kraja, kjer smo se nje polastili in končno je našel tudi sled. Naenkrat čudno zarjove — prišel je do tistega kraja. Tuljenje je bilo pretresujoče; surovi brezsrčni pastirji so pravili, da še nikoli niso slišali volka tako plakati in stokati. Moral je Lobo spoznati, kaj se je godilo, ker zemlja je bila na tem kraju, kjer je bila Blanca usmrtena, vsa s krvjo oblita. Potem je nam sledil do gospodarskega poslopja, ne vem ali zaradi tega, da bi jo tam našel ali zaradi tega, da bi se maščeval. Zadnja žival, katero je našel je bil naš zvesti pes, katerega je prenačil zunaj ograje, ter ga strgal na kose kakih 50 m od naših vrat. Vse je kazalo, da je bil tisto noč sam; drugo jutro najdem namreč samo njegov sled. Nepremišljeno je bil divjal semintja, kar je bilo zanj nekaj nenavadnega. To sluteč sem že prej nastavljal nekaj pastij, raztrošenih po vsej planoti. Pa tudi z vspehom, ker on se je tudi v eno teh vlovil. Toda z grozno svojo močjo se je spet otel ter vrgel past od sebe. Sodil sem, da bode dlje časa tukaj krog blodil in Blanco iskal; zatoj obrnem vse moči in trud na to, da bi Lobota vjel v tem nenavadnem položaju še prej, nego bo zapustil to krajino. Spoznal sem, da nisem

Ljubljani vseslovanski časnikarski shod. Prihitei so odlični slovanski možje iz vseh krajev slovanskega sveta: iz dalnje Rusije, Poljske in Malorusije, prišli so Čehi in Slovaki s severa; Bolgari, Srbi in Hrvati iz juga. Vsi so prišli, da bi se kot Slovani spoznavali bližje, da bi se tesnejše oklenili in da bi se posvetovali, kako povzdigniti slovansko moč, posebno glede tiskane besede, ki preplavlja celi svet, in v drugih gospodarsko veličnih zadevah. Pri svojih posvetovanjih, kjer so bili navzoči ne samo pravi časnikarji, ampak tudi važni politiki, so govorili v vseh slovanskih jezikih in napravili sklepe, ki bodo sčasoma tudi nam Slovencem koristili posebno v gospodarskem oziru. V vseh deželah so Slovani že uvideli, da so dosedaj posebno tudi v gospodarskem oziru preveč služili nemškemu narodu in da je nemški narod dobival svoje koristi v popolnoma slovanskih krajih. Uvideli so pa tudi, da se je treba Slovanom le združiti v gospodarsko samopomoč in vsa ta korist, ki je prej šla v tuje žepe, ostala bo slovanskemu narodu. Če so prej Slovani nosili svoj denar v nemške kraje, če so bili v udeležbi pri nemških bankah in podpirali nemško industrijo, se bodo postavili sedaj na lastne noge. Treba je bilo samo zblíževanja posameznih slovanskih narodov in to zblíževanje se je začelo že na vseslovanskem shodu v Pragi, pa tudi sedaj pri vseslovanskem časnikarskem shodu v Ljubljani. Zato želimo tudi mi temu shodu kar najboljših uspehov!

Sokolstvo, Čehi in Slovenci! Kaj pomeni Sokolstvo za Čeha, vemo vsi. „Kar Sokol, to Čeh“ — tako pravijo s ponosom naši bratje Čehi, ki so spravili telovadbo v sokolskih društvih na tako višino, da jih občuduje celi svet. Telovadba ohrani človeka čilega in zdravega ne le na telesu, ampak tudi na duhu; zato tudi lahko prištevamo češki narod med najenergičnejši, najinteligentnejši narod na svetu. Ne le Slovani nego tudi nasprotniki Čehov občudujejo, kako se hitro in krepko razvijajo in napredujejo. Pri tem ima gotovo tudi veliko zaslugo sokolstvo, ki navdušuje narod ne le za čilost in krepkost posameznika, ampak tudi za čilost celega naroda, za materni jezik in njega lepoto. Sokolske slavnosti na Češkem so prave

narodne slavnosti, Sokol v rdeči srjaci in sokolskim peresom je Čehu vzor narodnjaka, sokolska armada predstavlja Čehom narodno armado vrlin narodnih sokolskih vojakov. Češki minister Prašek sam je nastopil v rdeči srjaci in se podal med ljudstvo; udeležil se je sokolske slavnosti v Slionu ter je imel navduševalen govor. Minister je rekel, da si ne šteje za zaslugo, temveč za dolžnost, da je bil med ustanovitelji Sokola ter se postavlja v vrsto z junaki v rdečih srjajah. Pozival je Sokole, naj se prsi ob prsi postavijo v bran ter množe sokolske vrste. „Mali narod smo, zato pa moramo s kvaliteto nadomestiti kvantiteto.“ Ministrov govor je zbudil nepopisno navdušenje. Tudi Slovenci imamo že nekaj sokolskih društev. — Posnemajmo Čeha ter ustanovljajmo sokolska društva! Kdaj bo vstal na koroških tleh prvi slovenski Sokol?

Tako bodi! 29. štev. «Mira» ima dopis iz Borovelj, ki obravnava vsestransko delovanje nemškega življa v imenovanem kraju. Dopisnik končuje s pozivom: «Mi pa, kaj pa mi? Gledamo se po strani, pijemo na čast domovini, udeležujemo se nemških veselice in gremo narodni smrti nasproti. Še je čas za delo, pustimo razpor, delajmo skupno in rešimo, kar se da rešiti. Ne imejmo tega za klerikalca, drugega za liberalca, oba naj bosta delavna Slovenca, ki se žrtvujeta za umirajoči Gorotan. Sloga — moč!» — Tako bodi! pravimo tudi mi. V prvi vrsti pa se naj ne napada vsakega Slovenca, če je še tako naroden samo radi tega, ker ni klerikalec kakor to ravno dela «Mir!» Slovenci bodimo in boljše bo!

Kdor ne more iti v Ptuj na glavno skupščino sv. Cirila in Metoda dne 13. septembra, naj v ta namen kaj žrtvuje za družbo. Brzjavk ne pošiljajte, ker družba nima ničesar od njih. Namesto njih kupite poštno nakaznico, kateri izročite manjši ali večji znesek, na odrezek pa pridi pozdrav skupščini. Seveda treba to storiti par dni poprej. Poslatev naj se naslovi na moško podružnico sv. C. in M. v Ptuj. Lani je družba na ta način prejela lepo vsoto 477 K 51 v.

Polaganje temeljnega kamena za Trubarjev spomenik. Dne 8. septembra t. l. se je položil v bližini Narodnega doma v Ljubljani temeljni

kamen za Trubarjev spomenik. Pri tej priliki so govorili razni znani Slovani kakor: Slovenec dr. Ivan Tavčar, državni poslanec in profesor češke tehnike v Pragi Hraski, dr. Hlibovicki, Rus Stahovič, Poljak Dobrožinski, hrvaški poslanec dr. Šurmin, Bolgar Frangia, Slovak dr. Blacha, Srb Pavlovič in proslavljali slovenski narod z ozirom na krute boje z nasprotniki kakor tudi zasluge Primoža Trubarja za naš jezik in za našo književnost. Slavnost, pri kateri je bilo vse polno občinstva, se je izvršila na jako sijajen način. Postavil se bo torej spomenik tudi Trubarju in sicer v prvi vrsti kot književniku, kot ustanovitelju slovenske knjige, kateri je dvignil naš narod iz teme in spanja.

Gospodarska vprašanja.

Sadna in grozdna razstava v Novem mestu.

Kmetijska podružnica novomeška priredi 26. do 28. septembra t. l. sadno in grozdno razstavo, ki naj pokaže, koliko je sadjarstvo v zadnjih 20 letih napredovalo in katere sadne vrste se za dolensko stran najbolj priporočajo. Z razstavo naj se pa napravi tudi pričetni korak za razvoj sadne kupčije na Dolenskom, in zato se razstava priredi v zvezi s sadnim trgovom. Opozorjamo vse dolenske sadjarje in vingradnike na to razstavo ter jih pozivamo, da naj se mnogoštevilno udeleže, da na ta način pomorejo k nadaljnjemu napredku dolenskega sadjarstva. Priglasila sprejema kmetijska podružnica novomeška do 10. septembra t. l. Ona tudi daje potrebna pojasnila interesentom glede kupčije in razstave.

Trgovinska pogodba s Srbijo.

Industriji so enkrat zmagali nad agrarji, da si sta ministra Gessmann in Ebenhoch grozila z demisijo. Trgovinska pogodba s Srbijo je stopila 1. septembra nepreklicno v veljavo. Končno so se uklonili tudi krščanski socialisti, da se srbska trgovinska pogodba uveljavi s pooblastilnim zakonom 1. septembra. Pri tozadevnih konferencah med kmečkimi in mestnimi zastopniki krščanskih socialistov se je doseglo sporazumljenje z ozirom na predstoječe deželnozborske volitve za Nižjeavstrijsko.

pravo zadel, ker sem Blanco zadavil; kajti ko bi jo bil živo kot nastavo rabil, bi bil Lobo že prihodnjo noč moj.

Vse pasti, katerih sem se mogel polastiti — stointrideset močnih, jeklenih volčjih pasti — sem nastavljal po štiri in štiri v vsaki prelaz in stezo, ki je peljala doli v dolino. Vsako pa sem bil priklenil na debel hlod ter ga skrbno zakopal.

Ko so bile pasti tako skrite, vlečem mrtvo truplo Blance čez in potem okoli gospodarskega poslopja; naslednje ji odrežem tace in napravim ž njo nekaj stopinj med vse nastave. Z vso previdnostjo sem deloval, da bi odvrnil sum in šele pozno v noč se vrnem, da bi pričakoval sledeči dogodek.

Ponoči se mi je dozdevalo, da slišim glas Lobota; toda v resnici nisem bil prepričan. Zarano se toraj napotim preiskovat nastave, pa tema me je prihitela prej, nego sem bil z vsemi gotov. Pri večerji pripomni nek pastir: „Danes zjutraj je obvladala nenavadna vznemirjenost živina, mogoče se je na severu kaj vjelo.“

Bilo je že popoldan, predno sem utegnil priti do dotičnega kraja. Ko stopam bližje, se zravna grozna siva postava pokonci in poizkuša zastoj ubežati! Stari Lobo, kralj Kurumpavski, je stal pred mano, trdno priklenjen v grozovitih zobeh jeklenih pasti. Ubogi, stari trinog, do zadnjega migljeja je iskal svojo ljubljeno in ko je našel sled njenega mrtvega trupla, sledil mu je zaslepljen, dokler ni zašel v pripravljene pasti. Tu je zdaj ležal pripet k zemlji, popolnoma brez moči. Kroginkrog so kazale stopinje, da se je živina zbrala prej okoli njega, da bi zasramovala nesrečnega krvoloka; toda v njegovo bližino si ni upala ne ena živinčeta.

Dva dni in dve noči je bil še tam ležal, ves pobit in utrujen od brezuspešnega prizadevanja se rešiti. A ko pridem bližje, vzdigne se z ježečo grivo in zadnjikrat še zatrepeta vsa dolina pred

njegovim puhlim glasom, pred klicom na pomoč. Toda nihče se mu ne oglasi in zapuščen v svojem zadnjem obupajočem boju se obrne proti meni ter se zaman napenja, da bi mogel planiti name. Vse zastoj, vsaka past je tehtala kakih tristo funtov, verige in hlodi pa so bili tako med seboj zapleteni, da je bil popolnoma premagan. Njegovi strašanski, kakor slonova kost bliščeči zobje so škripali v grozljivih verigah in ko se ga s svojo puškino cevjo hočem dotakniti, je vtisnil zobe v njo, da se še sedaj poznajo. Globoko utrujen, od lakote in pomanjkanja krvi, izpehan, pade zopet na tla. Neko sožalje se me polasti, ko mu hočem poplačati in poravnati ž njim, kar je pretrpela brezštevilna živina v njegovih krempljih.

Vzdignem svoj laso (zanjko) ter ga vržem nad njegovo glavo, misleč, da se mu bode zadržnil okoli vratu. A ni šlo po mojem mnenju; ni se še čutil premaganega. Prej da mu gibko zadržo zategnem okoli vratu, jo pograbi z ostrimi zobmi ter pregrizne močno vrv, tako da padeta dva kosa pred njegove noge.

Sicer sem imel še svojo puško kot zadnji pomoček, toda njegove kraljevske kože nisem hotel ž njo pokvariti. Jezdim torej v naš tabor in se vrnem v spremstvu pastirja, ki je nosil močno zanjko. Zdaj mu vrževa neko palico pod noge, katero seveda hitro popade in z ostrimi zobmi zmelje. Tačas pa mu midva vrževa najino vrv okrog vratu, ki ga je dokaj stisnila.

Bil je skoro že čisto pri kraju, ko se spomnim nekaj pametnejšega: „Počakaj,“ pravim, ne bova ga zadavila, ampak pripeljiva ga rajši živega domu!“ Zdaj je bil popolnoma brez moči; zategadelj nama ni bilo težko, poriniti za ostre dolge zobe kolec in mu prevezati potem čeljusti z močno vrvjo. Ko je čutil, da je zvezan in premagan, se je popolnoma udal in naju brez vsega tuljenja opazoval mirno, kakor bi hotel reči:

„Tako, zdaj me imata; storita, kar hočeta!“

Potem naju pusti v nemar. Zveževa mu noge, toda ni mrmral, še niti glavo zasukal. Potem ga vzdigneva na mojega konja. Dihal je mirno kakor bi spal; njegove oči so postajale zopet jasnejše in svetlejšje. Obračal pa jih ni na naju, ampak oziral se je po oddaljenih poljanah, kjer se je razprostiralo njegovo propadlo kraljestvo, kjer se je gonila njegova druhal brez mogočnega voditelja. Tako je zrl v daljavo, dokler nismo dospeli v dolino, kjer mu je skalovje zaprlo razgled.

Počasi smo se pomikali dalje in dalje tudi brez nevarnosti dospeli domov, kjer smo naš plen z zavratnico in z močno verigo dobro priklenili na debel kol, zabiti na pašniku, in potem vrvi odstranili. Prvikrat sem ga mogel potem natančno opazovati in dognati, kako neresnične so bile razširjene govorice o njem, tem čudnem trinogu. Ni visela nobena zlata zavratnica okrog njegovega tilnika in ni bilo nobenega križa na njegovih plečah.

Postavim mesa in vode predenj, toda ni se ga dotaknil, ni se zganil, ampak zrl vedno mirno z jasnimi, rumenimi očmi mimo mene v daljne poljane — njegove poljane. Ko je solnce zašlo, je bil njegov pogled še zmirom v daljavo uprt. Pričakoval sem in se tudi na to pripravil, da bo takoj, ko se zmračí poklical svojo druhal. Toda on je molčal!

Volk, katerega moč se skrči, orel, kateremu se vzame prostost, ali golob, kateremu se vzame ljubica, vse umrje, pravijo, ker jim srce počí. Tudi temu strašnemu telebanu ta trikratni udarec ni pustil srca nepoškodovanega. Ko se je zdanilo, je ležal ravno tako obrnjen; telo je bilo nepoškodovano in vendar je bil — mrtev!

Vzamem mu verigo č z vrat in pastir mi ga pomaga nesti v kolnico, kjer je ležala Blanca. Še pred njegovo kožo — so trepetali pastirji!

Na shodu agrarne centrale je povedal vitez Hohenblum, da sta mu dva ministra (Gessmann in Ebenhoch?) zadala besedo, da nikdar ne privolita, da bi se srbska trgovinska pogodba uveljavila 1. septembra s pooblastilnim zakonom. To se je sedaj vendar zgodilo.

Vzorno šolo za kmetijstvo na zgornjem Koroškem ustanovijo v Pusarnici ter je dežela v ta namen že kupila dr. Damianovo posestvo za 200.000 K.

Bojkot piva, katerega proizvaja social-demokratska stranka, se osobito pozna v Gradcu. Meseca avgusta se je stočilo v Gracu 7 tisoč hektolitrov manj piva ko lansko leto istega meseca. Za mesto pomenja to 28 tisoč kron izgube na žitnini. Meseca julija se je na Štajerskem spilo 36 tisoč hektolitrov manj piva kakor navadno. Za deželo pomenja to izgubo 72 tisoč kron doklad.

Tržne cene

v četrtek, dne 10. septembra 1908 v Celovcu.

		K r o n e
Pšenica	birn	14.60
Rž	"	12.—
Oves	"	5.40 do 6.—
Koruza	"	—
Ajda	"	10.40 do 10.80
Ječmen	"	10.—
Pšeno	škafec	4.60
Špeh	kila	—
Meso (svinjsko)	"	—
Krma (sladka)	100 kil	10.—
Krma (kislá)	100 "	7.— do 8.—
Slama	100 "	6.40

Svetovna politika.

Zunanja.

Napetost med Anglijo in Nemčijo. „Wiener Allgemeine Zeitung“ poroča iz resnih diplomatskih krogov, da se razmerje med Anglijo in Nemčijo ne le ni izboljšalo, temveč je nastalo še bolj napeto. Pri sestanku med cesarjem Viljemom in kraljem Edvardom je slednji navel govor tudi na razoroževanje ter zahteval, naj Nemčija že enkrat neha s pomnoževanjem svojega vojnega brodograja, narkar stori istotako tudi Anglija. Cesar Viljem pa ni hotel o tem nasvetu ničesar slišati, vsled česar sestanek ni imel nikakega vspeha.

Zopet bombe na Ruskem. V strokovni šoli za mlade dame na Vasiljevem Ostrogu so našli mnogo bomb, ki so imele strahovito raztreljivo moč. Uvedla se je preiskava.

Kaj bo s Bosno? Turški minister zunanjih del Tevfik paša je rekel dopisniku lista „Zeit“, da vlada med Turčijo in Avstro-Ogrsko posedno glede Bosne in Hercegovine in glede balkanskih vprašanj sploh popolno soglasje. Glede agitacije v Bosni in Hercegovini za uvedbo parlamenta je rekel minister, da se turška vlada ne more baviti s sedanjim gibanjem v okupiranih provincijah. Po njegovi osební sodbi pa se avstro-ogrška vlada ne bo mogla odtegovati dolžnosti, da podeli bosanskemu prebivalstvu tiste ustavne pravice, ki so se ravnokar uvedle v Turčiji. — Nedavno so pisali listi, da se proglasi Bosno in Hercegovino za samostojno državo pod vlado kakega člana habsburške dinastije. O tem projektu je pa sedaj vse tiho. Srbi in Muhamedani bodo sklicali v

Sarajevu shod, na katerem bodo stavili zahtevo, naj se podeli obema deželama takoj ustava. Srbsko in mohamedansko prebivalstvo bo ministru Burianu na njegovem inšpekcijskem potovanju dajalo povsod jasno na znanje, da se nikakor ne more zadovoljiti z njegovim načrtom o počasnem uvajanju reform, ampak da zahteva, da se nemudoma dovoli ustava, za katero je ljudstvo že zrelo.

Raznoterosti.

Podpore rezervistom. Navodila. — Zakon, ki da pravico do podpore družinam onih rezervistov, ki so poklicani na orožne vaje, je stopil v veljavo z dnem prvega (1.) avgusta. Pravico do podpore imajo družine vseh onih rezervistov, ki so šli na orožne vaje na dan prvega avgusta ali po prvem avgustu. Tudi družine onih rezervistov, ki so šli na v mesecu juliju in končano v mesecu avgustu, imajo pravico do podpore. Pravico do podpore imajo: soproga in zakoniti otroci rezervista, bratje in sestre, starši in drugi svojci rezervista, ako je skrbel zanje on s svojim delom. Da se dobi podporo, je treba obrniti se, ne morda k vojaški oblasti, od katere se je prijelo vabilo na vaje, t. j. obrniti se je treba k okrajnemu glavarstvu. Po končanih orožnih vajah je časa še štiri tedne zahtevati podporo. Naznanilo za podporo mora predložiti rezervist sam, ki mora obenem tudi naznaniti, komu naj se podpora pošilja. — Rezervist ne more prejeti v roke podpore, ampak podporo dobi ali žena ali kak drug član družine ali sorodnik. V slučaju, da skrbi rezervist razven za svojo družino še za kakega sorodnika izven družine, sme zahtevati, da se pošlje del podpore tudi dotičniku. Kdor skrbi za nezakonite otroke, mora naznaniti ali mater ali pa varuha otrok, katerim se bo pošiljala podpora. Neresničnih naznanil je treba ogniti se, kajti za to se je lahko strogo kaznovano.

Trpinčenje vojakov. Vkljub sem ukazom vojnega ministarstva se z vojaki postopa včasih prav po živinsko. Rezervnike 17. pešpolka, ki so bili na orožnih vajah v Bistrici na Koroškem, so pretekli teden cele dneve podili po najvišjih hribih, jedi pa jim niso dali 30 ur nobene, samo v Beljaku na kolodvoru so jim dali nekoliko rjave vode.

Čuvajte se muh — in uničujte jih! Znanstveno je dokazano, da so muhe izredno dobre razširjevateljice okužnih snovi pri nalezljivih boleznih, osobito pospešujejo one tuberkulozno ali sušico! Ne samo, da postane kruh, sadje, meso itd. ne posebno privlačljivo za naš okus, ako pustimo, da se muhe pasejo po jestvinah — moremo se s takimi jedili tudi okužiti! Kolikrat je bilo čitati po listih, da je po strupeni muhi pičen človek v nekaj urah moral umreti! Ravno sedaj ob zorevanju raznega sadja se muhe najbolj množe — torej pozor nanje!

Živinsko dejanje Italijanov. V bližini mesta Prieux na nemško-francoski meji so dne 20. m. m. trije Italijani napadli nemškega carinarja, ki je šel na izprehod s svojo mlado ženo. Moža so privezali na drevo, zatem posilili drug za drugim ženo, ki je bila noseča, jo potem umorili in jo vrgli možu pred noge ter zbežali. Mož je zblaznel pri pogledu na zlodejstvo. Italijane se zaprli.

Morilec dekana Erjavca, oženjeni delavec Pangerc iz Trsta je bil v ponedeljek pred porotno sodnijo v Ljubljani obsojen k smrti na vislicah.

Pangerc je pa na sušici tako težko bolan, da bo težko doživel kazen.

Rezervistovi otroci v vojašnici. Delavcu Rulfu, kateri je moral v Ml. Boleslavu na Češkem k vojaškim vajam, je zbolela žena. Ker ni imel nikogar za nadzorstvo 4 malih otrok, jih je vzel s seboj v vojašnico. Vsakokrat ko bi imel iti k vaji, so otroci kričali; zato so iznajdlivega rezervista poslali že tretji dan domov.

Železniška nesreča. Na postaji Segedin sta trčila dva tovarna vlaka drug ob drugega. Kotli so eksplodirali in zažgali vozove. Težko ranjena sta dva strojevodji, lahko poškodovanih pa je več oseb.

Zahvala.

Za vse izraze sočutja ob boleznih ter sožalja ob smrti svojega ljubljenega očeta, gospoda

Frana Ellerja

nadučitelja v pokoju

izrekam s tem svojo najsrčnejšo zahvalo. Zahvaljujem posebej še spoštovane darovalce prekrasnih vencev in vse, ki so počastili pokojnika s svojo udeležbo pri pogrebu.

V Ljubljani, dne 27. vel. srpana 1908.

Dr. Fran Eller.

Hranilnica in posojilnica

v Borovljah

uraduje vsako nedeljo od 10. do 12. ure dopoldne v hiši št. 50.

Vloge se obrestujejo po 4%

Izposojila se dajejo proti plačilu

4 1/4% obresti. 18 52-5

Med tednom dajeta pojasnila ravnatelj posojilnice gosp. **Ludovik Borovnik** v Borovljah in tajnik gosp. **Mihael Turk** v Resnici.

Lovske puške

vseh sestav, priznano delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom priporoča 52-8 Prva borovska tovarna orožja

PETER WERNIG

c. in kr. dvorni založnik v Borovljah :: Koroško. Slovenski ceniki brezplačno in poštnine prosto.

Epilepsija.

Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zahteva naj knjigo o tem. 52-13 Dobi jo zastoj in poštnine prosto v 7 **Labudovi lekarni, Frankobrod o. M.** (Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu

Akcijski kapital K 2.000.000.

Denarne vloge obrestujemo po

4 1/2%

od dne vloge do dneva vzdiga.

Kolodvorska cesta št. 27.

Zamenjava in eskomptuje!

izrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke proti kurzní izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške in ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. :: Borzna naročila.

Centrala v Ljubljani. Podružnica v Spiljetu.

Turške srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobiček 300.000 frankov. Na mesečno odplačevanje po K 8.— za komad. 1 52-14

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanj na leto. Glavni dobiček K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10.— za komad.

Prodaja vseh vrst vred. papirjev proti gotovini po dnevnem kurzu.